

**ADVIES “WERK MAKEN VAN EEN GEMEENSCHAPSOCTROOI EN VAN EEN STERKERE
OCTROOICULTUUR IN BELGIË”**

**AVIS “OEUVRER À UN BREVET COMMUNAUTAIRE ET À UNE CULTURE DE BREVETS PLUS
FORTE EN BELGIQUE”**

BRUSSEL - BRUXELLES

20.12.2007

Woonden onder het voorzitterschap van de heer R. TOLLET, Voorzitter van de Raad, de plenaire vergadering van 20 december 2007 bij :

Leden benoemd op voorstel van de representatieve organisaties van de industrie en van het bank- en verzekeringswezen :

De heren DERIDDER en DONNAY.

Leden benoemd op voorstel van de landbouworganisaties

De heer HAYEZ.

Lid benoemd op voorstel van de representatieve organisaties die de ambachten, de kleine en middelgrote handelsondernemingen en de kleinindustrie vertegenwoordige :

De heren DEPLAE en VANDORPE.

Leden benoemd op voorstel van de representatieve organisaties die de arbeiders en de verbruikscoöperaties vertegenwoordige :

Algemeen Belgisch Vakverbond:

Mevrouw JACOBS, De heer VOETS.

Algemeen Christelijk Vakverbond:

De heer DERRUINE.

Gecoöpteerd lid :

De heer SLEUWAEGEN.

ADVIES “WERK MAKEN VAN EEN GEMEENSCHAPSOCTROOI EN VAN EEN STERKERE OCTROOICULTUUR IN BELGIË”

SAMENVATTING

Octrooien zijn een belangrijk instrument voor het bevorderen van innovatie. Uit de statistieken blijkt echter dat in vergelijking met andere landen het aantal octrooiaanvragen per onderzoeker verontrustend laag is in België. Vergeleken met landen als de VS en Japan is de kloof zelfs enorm.

Een belangrijke reden hiervoor is het ontbreken van een gemeenschapsoctrooi. Het huidige Europese octrooi is niet meer dan een bundel van nationale octrooien. Dit systeem zorgt ervoor dat de kosten voor bescherming en administratie en de rechtsonzekerheid in Europa hoog oplopen. Het is bovendien in contradictie met het steeds verder streven van Europa naar een Europese eenheidsmarkt. Een gemeenschapsoctrooi dat goedkoper en eenvoudiger is en juridische zekerheid biedt, is voor de sociale partners dan ook prioritair. In deze context is het cruciaal dat :

- 1) België het London Protocol zo snel mogelijk ratificeert en andere landen stimuleert om dat ook te doen en dat België ook het Engels toelaat als octrooitaal;
- 2) België op een constructieve wijze meewerkt aan het voorstel ontwikkeld onder Portugees voorzitterschap¹ met het oog op het tot stand brengen van een eengemaakte en geïntegreerde EU Octrooi Jurisdictie;
- 3) België dringend een competent en internationaal erkend, gecentraliseerd rechtssysteem voor octrooi-inbreuken uitbouwt.

Naast een sterke verdediging van het gemeenschapsoctrooi, moet België ook het octrooibewustzijn stimuleren. Er is nood aan een sterkere octrooicultuur in België. De sociale partners zien op dit vlak drie grote aandachtspunten voor de overheid :

- 1) een verdere verbetering en centralisatie van de informatie rond intellectuele eigendom in het algemeen en rond octrooien in het bijzonder;
- 2) een grotere aandacht voor intellectuele eigendom in opleidingen hoger onderwijs en de carrière van academische onderzoekers en praktijkgerichte opleidingen voor KMO's;
- 3) een financiële tussenkomst in de octrooikosten van KMO's.

---

¹ cf. werkdocument van oktober 2007

1. Aanleiding

Het is een verworven economisch gegeven dat innovatie een fundamenteel drijvende kracht is van de lange termijn economische groei, die op haar beurt dan weer de sleutel is tot extra jobs en welvaart. De sociale partners hechten dan ook veel belang aan het thema. Zo wordt in de boordtabel van het Technisch Verslag² bij het hoofdstuk O&O en innovatie jaarlijks een uitgebreide reeks van indicatoren opgevolgd. Daaruit blijkt dat België voor weinig van de opgevolgde indicatoren bij de koplopers in Europa behoort en voor een aantal belangrijke indicatoren zelfs slechter scoort dan gemiddeld in de EU-15. Deze conclusies komen overeen met de vaststellingen uit het diagnoseadvies rond O&O en innovatie, dat de sociale partners in mei 2006 formuleerden op vraag van de Minister van Economie.

Op basis van dit diagnoseadvies³ werd beslist om rond een aantal belangrijke knelpunten werkgroepen van specialisten op te zetten met als doel het probleem meer in detail te bestuderen en concrete beleidsaanbevelingen te formuleren. Het betreft de volgende thema's: octrooien, industry-science links en normalisatie, ondernemerschap en fiscale stimuli voor O&O en policy mix.

De sociale partners bevestigden het belang van innovatie eveneens in het IPA voor de periode 2007-2008. Daarin besteedden ze een speciaal punt aan 'de aanmoediging van innovatie en O&O'. Hierin werden o.a. de volgende aanbevelingen opgenomen: in het kader van het huidige KB van 27/11/1973 het jaarlijks agenderen van innovatie als onderwerp voor dialoog op de ondernemingsraad; de ontwikkeling en ondersteuning van de nieuwe "diensten-métiers" van de toekomst (o.m. in de medische sector) en het opstellen van een inventaris van goede praktijken en ideeën op het vlak van innovatie. Daarnaast hebben de sociale partners ook beslist om de innovatiepremie tot eind-2008 te verlengen.

Een belangrijk instrument ter bevordering van innovatie zijn octrooien. Professor van Pottelsberghe (ULB en chief economist European Patent Office) leidde een werkgroep rond dit thema. Hij leidde drie *brainstormsessies* met een veertigtal specialisten uit de bedrijfswereld, academische wereld, federale en regionale overheidsinstanties en een aantal internationale specialisten⁴. Tijdens deze sessies werd gediscussieerd over hoe de Belgische overheid de aanvraag van octrooien, voor uitvindingen die de moeite waard zijn om te octrooieren, kan stimuleren.

De werkgroep rond octrooien beëindigde haar werkzaamheden in juni 2007. De conclusies van deze werkgroep werden samengevat in het rapport 'Aanbevelingen voor het Belgische octrooibeleid' (zie bijlage en website CRB). Op basis van dit rapport besloten de sociale partners onderstaand advies over octrooien te formuleren. Dit moet gezien worden als een eerste deeladvies dat samen met de deeladviezen van de andere werkgroepen zal gebundeld worden tot een globaal beleidsadvies rond O&O en innovatie.

---

² <http://www.ccecrb.fgov.be/txt/nl/doc07-1300.pdf>

³ <http://www.ccecrb.fgov.be/txt/nl/compet4.pdf>

⁴ Ijst van deelnemers op laatste pagina van bijgevoegd rapport 'Recommendations for the Belgian patent policy'

2. Waarom is IP belangrijk voor de sociale partners ?

Historisch gezien is het octrooisysteem ontwikkeld om nieuwe uitvindingen te stimuleren. Bedrijven worden immers niet aangemoedigd om veel inspanning te leveren op het vlak van onderzoek en ontwikkeling als nadien de resultaten door iedereen kosteloos kunnen gekopieerd worden. Een tijdelijk monopolie op de uitvinding, dat de mogelijkheid biedt om de investeringen en de onderzoekskosten verbonden aan de uitvinding terug te verdienen, is dan ook nodig om onderinvesteringen in O&O te vermijden. Investerings in O&O zijn immers van vitaal belang, niet alleen voor de onderneming, maar ook voor de rest van de maatschappij waar ze via productiviteitseffecten, milieu-effecten, betere kwaliteit van producten,... kunnen bijdragen tot een hogere welvaart en welzijn. Bovendien moet de uitvinder in ruil voor de gegeven bescherming zijn uitvinding openbaar maken. Op die manier wordt informatie over de nieuwste technologieën publiek, wat op haar beurt nieuwe uitvindingen stimuleert.

In de huidige context van internationalisatie van onderzoeksinspanning en globale verspreiding van kennis, is bescherming van ideeën nog belangrijker. Dit geldt zeker voor KMO's, waarvoor creativiteit en innovatie vaak de enige bronnen van competitief voordeel zijn. Deze immateriële activa kunnen efficiënter geëxploiteerd worden via een relevant management en exploitatie van intellectuele eigendom (IE).

Bovenstaande argumenten illustreren het belang van octrooien voor bedrijven en de samenleving. Meer en meer bedrijven zouden moeten worden aangemoedigd om een IE-strategie centraal te zetten in hun business planning en management strategie. Het (toenemend) belang van octrooien impliceert bovendien dat landen met een effectief systeem van intellectuele eigendom aantrekkelijker zijn voor innovatieve bedrijven en over het algemeen een sterkere focus op innovatie kennen.

3. Feiten en cijfers

Octrooiaanvragen zijn, net als O&O-uitgaven, sterk geconcentreerd bij een beperkt aantal (grote) ondernemingen. Dit geldt voor de meeste landen. Echter, zowel de grote bedrijven als de KMO's in België, octrooieren hun uitvindingen een stuk minder in België dan bedrijven in andere landen.

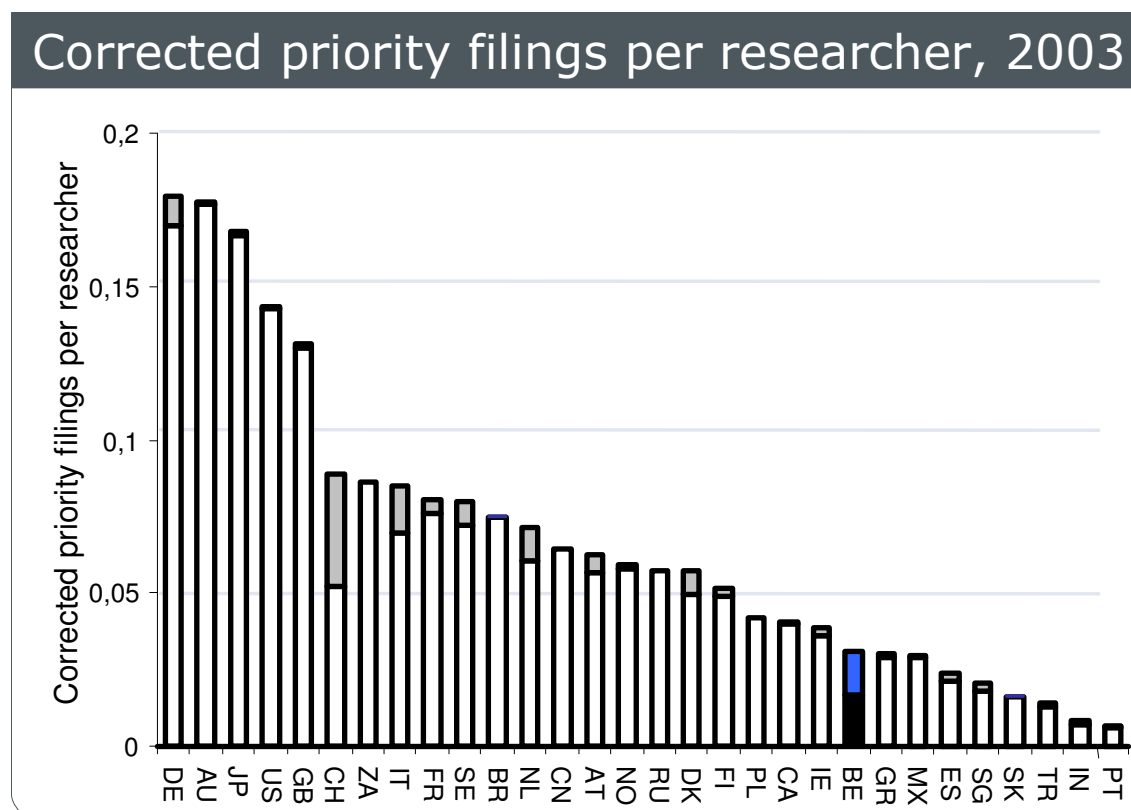
De meerderheid van de octrooiaanvragers start met een nationale octrooiaanvraag. Echter in een aantal landen, waaronder België, gaan onderzoekers en bedrijven in toenemende mate *priority* aanvragen rechtstreeks indienen bij het Europees Octrooibureau (EPO)⁵. In onderstaande grafiek wordt de som gemaakt van het aantal binnenlandse *priority* aanvragen bij het nationale octrooibureau en het aantal *priority* aanvragen rechtstreeks bij het EPO volgens het land van de uitvinder.

---

⁵ Er bestaan verschillende 'octrooiroutes'. Zo kunnen bedrijven/onderzoekers ook rechtstreeks een octrooi aanvragen bij de nationale octrooibureaus, de internationale PCT-procedure volgen,...

We kiezen voor het ‘land van de uitvinder’ omdat veel uitvindingen van Belgische uitvinders geoctrooieerd worden in het buitenland. België is immers een klein land en heeft dus maar een kleine markt. Bovendien gebeurt veel O&O in België door buitenlandse MNO’s die vaak hun intellectuele eigendom managen in het thuisland. Inderdaad, cijfers voor internationale octrooiaanvragen⁶ tonen dat 40% van de uitvindingen van Belgische uitvinders ingediend wordt door bedrijven gevestigd in het buitenland (het hoogste niveau van alle onderzochte landen). Daartegenover staat wel dat bijna 40% van de internationale octrooiaanvragen door Belgische bedrijven gebaseerd is op uitvindingen van buitenlandse uitvinders (het tweede hoogste niveau na Zwitserland)⁷.

Grafiek 1

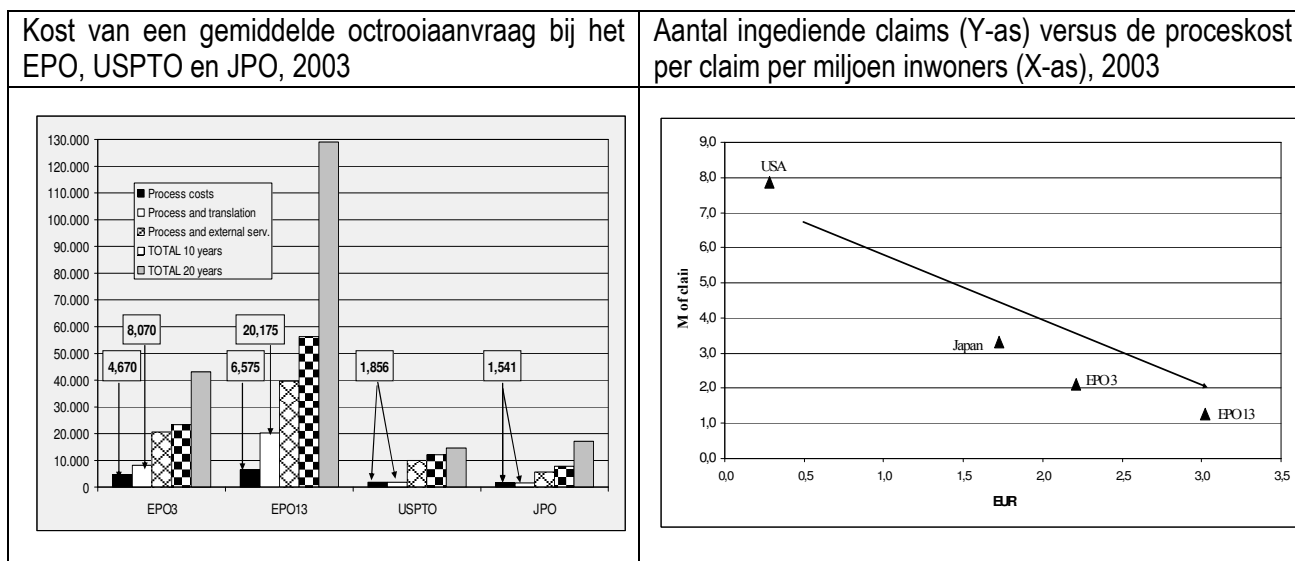
The corrected number of “national” priority filings per researcher (PR) in 2003 is composed of filings at NPO PR and priority filings at EPO PR having a national inventor as the first inventor. PF at JPO have been divided by 3. Source: de Rassenfosse and van Pottelsberghe (2007), computed from PatStat April 2007 edition and UNESCO Institute for Statistics.

⁶ Het betreft hier PCT-aanvragen, maar we kunnen vermoeden dat een vergelijkbaar percentage geldt voor EPO-aanvragen.

⁷ WIPO Patent Report : Statistics on Worldwide Patent Activity (2007 edition)

Uit bovenstaande figuur blijkt duidelijk dat in vergelijking met andere landen het aantal octrooiaanvragen per onderzoeker verontrustend laag is in België. En vergeleken met de VS en Japan is de kloof enorm. Een belangrijke reden hiervoor is het ontbreken van een gemeenschapsoctrooi, waardoor de kosten voor bescherming en administratie en de rechtsonzekerheid in Europa hoog oplopen. Dit blijkt duidelijk uit onderstaande figuren.

Grafiek 2

Bron : van Pottelsberghe de la Potterie, B. en D. François (2006) The Cost Factor in Patent Systems

De linkse figuur toont de kost van een gemiddelde octrooiaanvraag (in termen van aantal claims) bij het EPO, het JPO (Japans octrooibureau) en het USPTO (US Patent en Trademark Office). Voor octrooiaanvragen bij het EPO werden twee verschillende scenario's gebruikt. In het eerste scenario geldt het octrooi enkel in Duitsland, Frankrijk en het VK (EPO-3). In het tweede geval duidt de aanvrager 13 meeste gevraagde landen aan (EPO-13). Er wordt verondersteld dat het octrooi toegekend wordt en hernieuwd wordt voor 10 of 20 jaar.

Deze figuur toont duidelijk de hogere kost van een Europees octrooi. Dit is in belangrijke mate te wijten aan de vertaal- en validatiekosten. In tegenstelling tot een USPTO- of JPO-octrooi, valt een Europees octrooi na toekenning uiteen in een bundel nationale octrooien. Voor elk land moet een beëdigde vertaling worden ingeleverd en validatiekosten betaald worden. Dit maakt van een octrooiaanvraag een complexe aangelegenheid, wat de kosten van externe dienstverlening (dienstverlening door octrooigemachtigde⁸) hoger maakt. Ook de taksen voor instandhouding zijn hoog ingeval van een Europees octrooi en moeten ook in elk land afzonderlijk betaald worden.

⁸ Een octrooigemachtigde is een persoon met een technische of natuurwetenschappelijke academische opleiding die de wettelijke bevoegdheid heeft verkregen namens cliënten octrooiaanvragen op te stellen, in te dienen en af te handelen.

Wanneer we ook rekening houden met de grootte van de markt waarvoor het octrooi bescherming biedt, is de kloof tussen de kost van een Europees octrooi en een USPTO-octrooi nog opvallender. Dit blijkt uit de rechter figuur die op de horizontale as de proceskosten (procedurekosten en vertaalkosten) per claim per miljoen inwoners afzet. De grafiek toont ook een duidelijk negatief verband tussen de prijs van een octrooi en het aantal octrooiaanvragen.

4. Gemeenschapsoctrooi is prioritair

Het huidige systeem van bescherming vertoont duidelijke tekortkomingen en is in contradictie met het steeds verder streven van Europa naar een Europese eenheidsmarkt. Het Europees octrooi is immers niet meer dan een bundel van nationale octrooien. Bij aflevering van het octrooi moet men in iedere staat taksen betalen, vertalingen betalen, in voorkomend geval gerechtelijke procedures starten,... Er is dan ook dringend nood aan een gemeenschapsoctrooi dat goedkoper en eenvoudiger is en juridische zekerheid biedt. Indien dit niet zou mogelijk blijken, steunen de sociale partners het initiatief van een nauwere samenwerking tussen de lidstaten die wel willen vooruitgaan op dit vlak. Al is dit wel slechts zinvol als ook belangrijke octrooilanden als Duitsland, het VK,... hier aan deelnemen.

Zoals bleek uit figuur 2 zijn de vertaalkosten duidelijk een competitief nadeel ten opzichte van octrooibeschermt in de VS en Japan. Ook al is taal omwille van culturele redenen voor een aantal landen een belangrijk struikelblok, het is cruciaal dat België hierin een pragmatische en proactieve rol speelt. Het is dan ook belangrijk dat België het London Protocol, dat de vereisten voor vertaling sterk vermindert, zo snel mogelijk ratificeert en andere landen stimuleert om dit ook te doen. Ook het toelaten van het Engels als octrooitaal in België, zelfs voor *priority* aanvragen, zou internationaal een goed signaal zijn en zou het aantal *priority* aanvragen bij de Belgische Dienst voor de Intellectuele Eigendom stimuleren (van Pottelsberghe, blz. 19).

Eens toegekend, is het belangrijk dat octrooirechten gehandhaafd worden. Er is nood aan rechtsbedeling die rechtszekerheid biedt tegen een redelijke kostprijs en binnen een redelijke termijn. Ook dit moet op Europees niveau gebeuren. België moet op een constructieve wijze meewerken aan het voorstel ontwikkeld onder Portugees voorzitterschap⁹ met het oog op het tot stand brengen van een eengemaakt en geïntegreerd EU Octrooi Jurisdicctie.

Indien België een rol wil spelen in een Europees gecentraliseerde geschillenregeling voor octrooien, moet het dringend een competent en internationaal erkend rechtssysteem voor octrooi-inbreuken uitbouwen. Dit moet bevorderd worden door de centralisatie van alle IE-gerelateerde zaken in één hof, bijvoorbeeld in de handelsrechtbank van Brussel zoals geadviseerd door de Raad voor de Intellectuele Eigendom. De rechters moeten beter getraind worden en moeten zich kunnen laten assisteren door onafhankelijke specialisten met een goede kennis van het octrooisysteem en een technische en wetenschappelijke achtergrond (van Pottelsberghe, blz. 18).

---

⁹ werkdocument van oktober 2007

Andere acties die de internationale visibiliteit van België als sterke verdediger van het Europese octrooisysteem zouden verhogen, zijn 1) politieke steun voor instellingen die streven naar een verhoogde kwaliteit van octrooistandaarden¹⁰ en 2) het stimuleren van de creatie van een databank (mogelijks door het EPO) die voor elk toegekend EPO-octrooi aangeeft of het nog geldt en in welke landen (van Pottelsberghe, blz. 19).

5. Maatregelen ter ondersteuning van een octrooicultuur

Ondanks het ontbreken van een gemeenschapsoctrooi presteren bepaalde Europese landen een stuk beter dan België op het vlak van octrooiaanvragen. Er is dan ook nood aan maatregelen ter stimulering van een octrooicultuur in België. Er dient hierbij wel opgemerkt te worden dat onderstaande maatregelen de noodzaak van een gemeenschapsoctrooi op geen enkele wijze verminderen en het bestaan van een gemeenschapsoctrooi het effect van onderstaande maatregelen zelfs nog zal versterken.

Sommige van onderstaande aanbevelingen zijn al gedeeltelijk geïmplementeerd door regionale of federale instellingen. Dit belet echter niet om de schaal en intensiteit van deze aanbevelingen verder te ontwikkelen, om ze goed te communiceren en beter op elkaar af te stemmen.

Informatie (van Pottelsberghe, blz. 15-16)

Het aanvragen van een octrooi en het gebruik van informatie uit bestaande octrooien zijn, zeker de eerste keer, niet eenvoudig. Bovendien zijn onderzoekers/bedrijven zich vaak onvoldoende bewust van de voordelen/mogelijkheden ervan. Immers, informatie en bekendmaking zijn belangrijk opdat ook meteen de mogelijkheid wordt geboden om verder te experimenteren en verbeteringen aan te brengen. Er is dan ook nood aan toegankelijke en gebruiksvriendelijke informatie over het systeem van IE in het algemeen, de beschikbare IE-tools, de software tools die kunnen gebruikt worden voor het terugvinden van informatie, de beschikbare adviesdiensten en overheidssteun, informatie over trainingsmogelijkheden,... Er bestaat reeds heel wat informatie (oa. website van de Dienst voor de Intellectuele Eigendom). Er moet echter bekeken worden waar aanvulling nodig is en hoe alle informatie verder kan gecentraliseerd worden. In het kader hiervan zou de bestaande website van de Dienst voor de Intellectuele Eigendom verder kunnen uitgebouwd worden tot een soort portaal-site. De centralisatie van alle informatie op deze site zou kunnen gebeuren door de Dienst voor de Intellectuele Eigendom, in nauwe samenwerking met de regionale organisaties om de informatie te verzamelen en te verspreiden (bv. door middel van flyer met naast basisinformatie ook het adres van de website).

---

¹⁰ bijvoorbeeld, gebaseerd op de aanbevelingen uit het STOA-rapport

Zeker in een land als België, met een heel gefragmenteerd institutioneel O&O- en innovatielandschap, is er nood aan informatie-uitwisseling over intellectuele eigendom. Dit zou kunnen georganiseerd worden binnen een IE-forum dat alle actoren die bezig zijn met intellectuele eigendom in België samenbrengt. Het forum zou functioneren als een denktank. Daarnaast zou het door het organiseren van events voor een ruimer publiek het algemene octroobewustzijn kunnen verhogen. Ook de jaarlijkse toekenning van een prijs voor de meest belovende geoctrooieerde uitvinding zou hiertoe kunnen bijdragen. De Dienst voor de Intellectuele Eigendom zou een goede projectleider zijn van zowel het IE-forum als van de Belgische octrooiprijs.

Vorming (van Pottelsberghe, blz. 11-13)

De studenten van nu zijn de onderzoekers van morgen. Indien we het octroobewustzijn willen stimuleren, is het dan ook belangrijk om in het (hoger) onderwijs voldoende aandacht te besteden aan dit thema. Zo zouden alle studenten hoger onderwijs die afstuderen in wetenschappelijke richtingen, ingenieursrichtingen, economie, rechten en MBA-studenten een voldoende basiskennis over intellectuele eigendom moeten hebben. Tijdens deze opleidingen zouden de volgende thema's aan bod moeten komen: IE-strategieën, hoe kunnen octrooien gebruikt worden als business tool, hoe kunnen octrooien dienen als informatiebron voor onderzoeksactiviteiten, het voorbereiden van een octrooiaanvraag, IE-waardering,...

Dit geldt ook voor doctoraatsprogramma's in wetenschappelijke richtingen, waar de nadruk in de trainingssessies nog sterker op de praktijk moet liggen. Complementair hieraan zouden octrooien en andere vormen van economische valorisatie van onderzoek (bv. spin-offs) ook een positievere invloed moeten hebben op de academische carrières van onderzoekers.

Een multidisciplinaire master in IE-management waarin professoren van verschillende departementen en faculteiten betrokken zijn, kan een antwoord zijn op de veelheid aan vaardigheden waarover IE-specialisten moeten beschikken. Het is wel belangrijk dat universiteiten hun krachten bundelen op dit vlak en excellentie voorop stellen.

Naast opleiding voor studenten, is ook training voor KMO's nuttig. Er moet hierbij wel rekening gehouden worden met het feit dat KMO's weinig tijd hebben. Deze trainingen worden dan ook bij voorkeur 's avonds georganiseerd of geconcentreerd over een beperkt aantal dagen. Het is belangrijk dat het gaat om praktische cursussen die focussen op case-studies gegeven door IE-experten met ervaring in het domein (octrooigemachtigden, bedrijfsmensen, TTO-managers, gastsprekers van de European Academy,...). Deze trainingssessies kunnen ook een netwerkeffect hebben voor de ondernemers.

Financiële steun (van Pottelsberghe, blz. 7-9)

Uit punt 3 bleek dat de aanvraag en het in stand houden van een (Europees) octrooi een dure aangelegenheid is, wat voor KMO's vaak een onoverkomelijke barrière is.

Zeker de eerste octrooiaanvraag is moeilijk. Om KMO's te stimuleren om hun eerste octrooi aan te vragen, kan een gratis (of lage-kost) IE-audit dienst voorzien worden. Concreet zou een IE-consultant pro-actief bedrijven bezoeken om hun noden te analyseren en suggesties te doen over hoe een IE-beleid hun competitiviteit zou kunnen versterken (bv. ook door het gebruik van octrooi-informatie). In Frankrijk bestaat een dergelijk programma sinds 2004. Het wordt momenteel geëvalueerd, maar de eerste resultaten suggereren een hoge effectiviteit. Bij de implementatie van een dergelijk steunprogramma in België is het belangrijk om te vertrekken van de bestaande regionale en federale steunstructuren voor innovatie. De federale overheid zou een belangrijke rol kunnen spelen, zowel rechtstreeks als via de PATLIB-centra (waaronder de octrooicellen van drie collectieve onderzoekscentra)¹¹. Uitbreiding van de octrooicellen naar andere collectieve onderzoekscentra kan evenwel nuttig zijn.

Een mogelijke tegemoetkoming voor de hoge kost van octrooien, is een systeem van vouchers (2000-4500 euro) waarmee KMO's een deel van de aanvraagkost kunnen dekken. Ideaal wordt de toekenning van een voucher vooraf gegaan door een IE-audit of door een evaluatie op octrooieerbaarheid door de Dienst voor de Intellectuele Eigendom.

---

¹¹ PATLIB (PATent LIBrary) is een netwerk van centra, opgericht door de nationale octrooibureaus uit de Europese Octrooiorganisatie, die informatie verspreiden en ondersteuning bieden aan KMO, particuliere uitvinders en academici op het vlak van intellectuele eigendom en octrooien.